

СУДСКО БЕСЕДНИШТВО

Ius est ars boni et aequi – „право је вештина доброг и једнаког“, каже латинска изрека сачувана у најобимнијем античком правном тексту, Јустинијановим Дигестама. Римска богиња правде носи вагу у руци и повез на очима, како би била непристрасна и уравнотежено одмеравала аргументе, а сече мачем, који је симбол пресуђивања. Правда подразумева, поново речено речником римског права, да се свакоме додели оно што припада - *suum quique tribuere*. А један од најстаријих грчких писаца, Хесиод, наглашава да су „за разлику од риба, звери и птица, који се међусобно прождиру, човеку богови дали на дар правосуђе, што је најлепше од свега што постоји“. Судско беседништво би, стога, и само требало да буде у функцији племенитог циља остваривања правде и правичности. Али, с обзиром да је у човековој природи да увек мисли да је у праву, а суд није у стању да удовољи дивергентним захтевима и да свакоме додели оно што очекује, из суднице скоро увек неко излази незадовољан, са осећањем да је правда погажена. Једна страна обично има утисак да је оштећена, па је зато Толстој писао: „где је суд, тамо је и неправда“. За „судску неправду“ се онда по правилу окривљује корумпирани судија, лош адвокат, лажни сведоци, неистина којом се служила супротна страна, правосудни систем, држава, али се разлог проналази и у судском говору заступника друге странке, који је „завео“ оне који суде.

* * *

Када је хтео да казни људе Бог им је послао адвокате, каже једна руска пословица. Шекспир је лансирао чак и мисао, која се данас често цитира у Америци, да би све адвокате (правнике) требало убити. Еразмо Ротердамски је адвокате називао шакалима, а средњи век их је сматрао „лошим хришћанима“. Чехов је мислио да су само лекари гори од адвоката: „Доктори су исти као адвокати; једина разлика је у томе што човека адвокати оробе, а лекари га и оробе и убију“. Чак је и већ поменути амерички правник и судија Врховног суда Оливер В. Холмс (*Oliver Wendell Holmes, Jr.*) говорио да адвокати велики део свог времена проведу разгрћући дим („продајући маглу“, рекли би ми). А и Платон је логографима приговарао да „замагљују истину“, стално их је критиковао, говорећи, између осталог и следеће: „Како не би било лепо бранити некога на суду? И мада је тај посао такав, ипак га је учинила омрзнутим нека мана, која се крије под именом вештине. Та вештина, наиме, пре свега тврди да за све спорове постоји нека мајсторија која може донети победу у вођењу парнице и у послу браниоца, без обзира да ли су праведна или неправедна дела због којих се парница води. Та вештина и спретност у говору, која одатле потиче, добија се као дар, ако неко заузврат да награду у новцу“. Платон је много допринео лошем угледу атинских писаца судских говора - логографа, а чак се и код Демостена (који је и сам био логограф) могла срести мисао да логографи, слично као и софисти, често настоје да преваре супарнике.

С друге стране, римски однос према адвокатури је дијаметрално супротан. То је једна часна професија, коју је нарочито сликовито описивао Цицерон, говорећи да су адвокати „најугледнији и најславнији људи“, а при том додаје важно запажање: „Пошто су својим талентом стекли углед, постигли су то да при правном савјетовању њихова снага лежи више у угледу него у самом

таленту“. Цицерон нарочито инсистира на томе да судски беседник, као и сваки други, мора бити веома образован и његов углед великим делом везује за ту особину. Уосталом, још је у Грчкој логограф морао имати широко опште образовање, које је обухватало дијалектику (логику), математику, филозофију, право и, наравно, реторику. Исто тако, и данас се од добрих адвоката очекује да буду не само интелигентни и добро верзирани у прописе и судску праксу, него да их одликује општа култура и образовање, али свакако и етичност. Од тога у великој мери зависи индивидуални адвокатски престиж, али и углед целе професије. И, наравно, морају да буду речити.